

Aprob,

Avocatul Poporului,

Victor Giorbea

RAPORT

privind vizita efectuată la Penitenciarul Mărgineni

Sumar:

Prezentul Raport, întocmit ca urmare a vizitei efectuate la Penitenciarul Mărgineni, este structurat pe trei capitole, după cum urmează:

1. Cadrul general și organizarea vizitei
2. Constatările rezultate din vizita efectuată și din interviurile cu persoanele private de libertate
3. Recomandări

1. Cadrul general și organizarea vizitei

În temeiul art. 16 alin. (1) și a art. 39 alin. (3) din Legea nr. 35/1997 privind organizarea și funcționarea instituției Avocatul Poporului, republicată, instituția Avocatul Poporului a efectuat la data de 28 martie 2018 o vizită la Penitenciarul Mărgineni, pentru verificarea tratamentului aplicat persoanelor private de libertate pentru care a fost dispusă sancțiunea disciplinară cu izolarea, precum și verificarea implementării recomandărilor formulate urmare a vizitei din anul 2017, la unitatea penitenciară menționată.

La efectuarea vizitei au participat domnul _____, jurist, domnul _____, medic-consilieri din cadrul Domeniului privind prevenirea torturii în locurile de detenție și domnul _____ reprezentantul Organizației Neguvernamentale “Asociația Europeană Pentru Apărarea Drepturilor Omului” (AEPADO).

Din partea conducerii Penitenciarului Mărgineni au participat domnul comisar șef _____ Director penitenciar și doamna comisar șef _____, Director adjunct reintegrare socială.

2. Constatările rezultate din vizita efectuată și din interviurile cu persoanele private de libertate

Referitor la tratamentul aplicat persoanelor private de libertate pentru care a fost dispusă sancțiunea disciplinară cu izolarea

Asistența medicală a persoanelor private de libertate custodiate în Penitenciarul Mărgineni era asigurată de doi medici cu specialitatea medicină de familie, un medic stomatolog, 6 asistenți medicali de medicină generală, un asistent medical de igienă și un asistent de farmacie. **Personalul medical era insuficient numeric în raport cu volumul de activitate depusă.** Conform evidențelor medicale, numai în primul trimestru al anului 2018 au fost acordate persoanelor private de libertate un număr de 9438 consultații de medicină generală și 413 consultații de medicină dentară. Totodată, **conform organigramei prezentate, la data vizitei existau vacante două posturi de medici medicină de familie, un post de medic cu specializarea medicina muncii, 3 posturi de asistenți medicali și un post de registrator medical.**

La nivelul cabinetului medical din cadrul instituției, **exista aparat medical de urgență, dar care nu era dotat corespunzător în conformitate cu baremul prevăzut de anexa 1 din Ordinul nr. 429/C-125/2012 privind asigurarea asistenței medicale persoanelor private de libertate aflate în custodia Administrației Naționale a Penitenciarelor, existând lipsuri sau cantități insuficiente din unele medicamente.** În situații medicale deosebite se apela Serviciul Național Unic de Urgență 112. În anul 2018 au existat 8 solicitări pentru afecțiuni medicale acute ale persoanelor private de libertate.

Legea nr. 254/2013 privind executarea pedepselor și a măsurilor privative de libertate dispuse de organele judiciare în cursul procesului penal reglementează la art. 101 alin. (1) lit. f) ca sancțiune disciplinară izolarea pentru maximum 10 zile.

Din verificarea documentelor puse la dispoziție de conducerea unității penitenciare a rezultat că, de la începutul anului 2018 și până la momentul efectuării vizitei, în unitatea penitenciară sancțiunea disciplinară a izolării fusese dispusă în 6 cazuri, pentru 4 persoane private de libertate (de două ori în cazul a două persoane private de libertate), ca urmare a săvârșirii de către acestea a unor abateri disciplinare, perioada aplicării fiind între 5 și 10 zile.

Hotărârile comisiei de disciplină privind aplicarea sancțiunii izolării fuseseră comunicate persoanelor sancționate sub semnătură, de către secretarul comisiei de disciplină, cu menționarea căii de atac existente și a termenului de exercitare a acesteia. Niciuna dintre persoanele private de libertate sancționate disciplinar cu izolarea nu a formulat plângere împotriva hotărârii comisiei de disciplină prin care a fost aplicată această sancțiune.

La momentul efectuării vizitei, nicio persoană privată de libertate nu se afla în camera special amenajată executării sancțiunii disciplinare cu izolarea, respectiv camera E 4.48. Camera de izolare era dotată cu 2 paturi suprapuse moderne cu sertare și scăriță, spațiu pentru depozitarea îmbrăcămintei, dulapuri pentru depozitarea veselei și obiectelor, personale, baie și toaletă. Izolatorul respecta prevederile Regulamentului de aplicare a Legii nr. 254/2013 în sensul asigurării iluminatului natural și aerisirii corespunzătoare.

Referitor la asigurarea asistenței medicale, personalul medical a vizitat zilnic persoanele private de libertate care au executat această sancțiune disciplinară fiind respectate dispozițiile art. 225 din Regulamentul de aplicare a Legii nr. 254/2013 privind executarea pedepselor și a măsurilor privative de libertate dispuse de organele judiciare în cursul procesului penal, aprobat prin Hotărârea de Guvern nr. 157/2016.

În același context, potrivit Normelor CPT, o garanție esențială în cazul izolării este aceea că oricând un deținut în cauză sau un funcționar al închisorii să solicite în numele deținutului un doctor, pentru a examina din punct de vedere medical deținutul. Rezultatele acestei examinări, incluzând o apreciere a stării fizice și mentale a deținutului, consecințele previzibile ale menținerii în izolare, trebuie să figureze într-un raport scris pentru a fi transmise autorităților competente.

Conform datelor consemnate în Registrul de consultații medicale, persoanele private de libertate supuse sancțiunii cu izolarea au fost consultate zilnic de personalul medical fiind respectate prevederile Ordinului nr. 429/C-125/2012 privind asigurarea asistenței medicale persoanelor private de libertate aflate în custodia Administrației Naționale a Penitenciarelor, Capitolul III – Asistența medicală, Secțiunea a 8-a – Asistența medicală în timpul executării unei sancțiuni disciplinare. Au fost monitorizate funcțiile vitale (tensiune arterială, puls, temperatură), iar în situația în care persoanele private de libertate au prezentat anumite acuze clinice (catar nazal, algi dentare, cefalee, dorsalgii), le-a fost administrat tratament medical adecvat.

Potrivit art. 226 alin. (5) din Regulamentul de aplicare a Legii nr. 245/2013, pe timpul executării sancțiunii disciplinare cu izolarea, deținuților li se suspendă dreptul de a primi bunuri, **de a primi vizite**, cu excepția vizitelor apărătorului, persoanelor cu calități oficiale sau ale reprezentanților diplomatici, de a efectua convorbiri telefonice, precum și de a efectua cumpărături, în afara articolelor necesare pentru petiționare, corespondență, fumat și igienă individual.

Referitor la suspendarea dreptului la vizită în cazul aplicării sancțiunii izolării, menționăm că potrivit art. 43 alin. (3) din Ansamblul de reguli minime ale Națiunilor Unite pentru tratamentul deținuților (Regulile Nelson Mandela) **sancțiunile disciplinare sau măsurile restrictive nu presupun interzicerea contactelor cu familia**. Mijloacele de contact cu familia pot fi restricționate doar pentru o perioadă limitată și, în modul strict prevăzut pentru menținerea securității și ordinii.

Având în vedere Ansamblul de reguli minime ale Națiunilor Unite pentru tratamentul deținuților (Regulile Nelson Mandela), considerăm că este necesar ca dispozițiile legale naționale să fie modificate în sensul corelării cu cele internaționale prin excluderea dreptului de a primi vizite de la drepturile suspendate în perioada aplicării izolării, aspect reținut în Raportul de vizită de la Penitenciarul București-Jilava care a fost transmis și Ministerului Justiției.

În același raport s-au reținut de asemenea, aspectele cuprinse în Raportul CPT privind vizita în România din 5-17 iunie 2014, potrivit căruia: conform art. 101 alin. (4) din Legea nr. 254/2013 privind executarea pedepselor privative de libertate, **medicul aduce la cunoștință și face recomandări președintelui comisiei de disciplină în situația existenței oricărui motiv medical de împiedicare a aplicării și executării sancțiunii cu izolarea.** CPT-ul a reiterat opinia că medicii care lucrează în penitenciare sunt medici ai deținuților și că garanția unei relații pozitive între medic și pacient este esențială pentru menținerea sănătății deținuților. Obligarea medicilor din penitenciare de a certifica că deținuții sunt apti să fie supuși pedepsei este împotriva promovării acestei relații și este contrară Recomandării Rec (2006) 2 a Comitetului de Miniștri cu privire la Regulile penitenciare europene. Comitetul invită autoritățile române să se asigure că reglementările și practicile referitoare la rolul de medici din penitenciare în materie disciplinară existente vor fi revizuite.

De asemenea, apreciem că autoritățile publice care custodiază persoane private de libertate ar trebui să uzeze tot mai frecvent de dispozițiile din Regula 38 alin. (1) din Regulile Nelson Mandela, potrivit cărora administrația penitenciarelor este încurajată să utilizeze, în măsura posibilă, prevenirea conflictelor, medierea sau orice alte mecanisme alternative de soluționare a litigiilor pentru a preveni încălcările disciplinare sau pentru a soluționa conflictele.

Cu privire la implementarea recomandărilor (urmare a vizitei din anul 2016) s-au constatat următoarele:

1. referitor la gestionarea supraaglomerării, având în vedere că, la data efectuării vizitei erau custodiate 833 de persoane private de libertate, iar capacitatea legală de cazare era de 516 locuri, rezultând un grad de ocupare de 161,43%;

Conform răspunsului unității penitenciare la Recomandarea Avocatului Poporului: supraaglomerarea se datorează numărului crescut de deținuți ce necesită a fi custodiați în cadrul Penitenciarului Mărgineni, în speță supraaglomerarea camerelor destinate cazării deținuților clasificați în regimul de executare închis, complexității măsurilor de siguranță ce necesitau a fi luate la nivelul secțiilor de deținere și a lucrărilor ce se efectuau la camerele de deținere, pentru asigurarea condițiilor optime în vederea cazării deținuților. În unitate, erau custodiate un număr de 772 persoane private de libertate. Dinamica efectivelor de deținuți care soseau în Penitenciarul Mărgineni era în creștere, iar administrația penitenciarului a luat de fiecare dată măsuri pentru evitarea supraaglomerării,

în acest sens solicitând Administrației Naționale a Penitenciarelor transferarea deținuților care depășesc capacitatea de cazare.

Constatările echipei de vizită: supraaglomerarea în cadrul unității penitenciare a fost diminuată. Astfel, la momentul efectuării vizitei, la capacitatea legală de cazare a Penitenciarului Mărgineni de 482 locuri, erau custodiate 594 de persoane private de libertate, procentul de ocupare fiind de 123%, față de 161,43% cât era în anul 2016 (când a fost efectuată prima vizită). Supraaglomerarea a fost justificată de conducerea unității penitenciare, prin primirea cu ocazia transferurilor persoanelor private de libertate de la alte unități penitenciare (spre exemplu: transferul din luna martie 2018 de la Penitenciarul Iași a unui număr de 39 de persoane private de libertate, deoarece un pavilion de detenție nu îndeplinea condițiile de siguranță la seism). Pentru diminuarea în continuare a supraaglomerării, conducerea unității penitenciare a înaintat Administrației Naționale a Penitenciarelor, note cu tabele nominale cu persoanele private de libertate cu privire la care au fost formulate propuneri de transfer (spre exemplu: notele din lunile ianuarie și mai 2018). Astfel, au fost transferate persoane private de libertate către alte unități penitenciare, cum ar fi: Giurgiu, Miercurea Ciuc și Tulcea.

2. referitor la asigurarea pentru fiecare persoană privată de libertate a câte unui pat individual, în camerele E 3.36, E 2.20 și E 2.23.

Conform răspunsului unității penitenciare la Recomandarea Avocatului Poporului: la momentul vizitei se executau lucrări de reparații curente la camerele de deținere, unele dintre acestea fiind nepopulate, sens în care s-a reușit cu mare dificultate asigurarea patului individual și a cazarmamentului necesar. Fiecărei persoane private de libertate i se asigura pat individual și cazarmamentul necesar în conformitate cu normele sanitare în vigoare, potrivit prevederilor art. 48 alin. 6 și art. 80 din Legea nr. 254/2013, respectiv: la camera E 2.20 sunt montate 30 de paturi, fiind ocupate 26; la camera E 2.23 sunt montate 30 de paturi, fiind ocupate 21; la camera E 3.36 (infirmierie) sunt montate 14 paturi, fiind ocupate 12. De asemenea, la finalizarea acțiunii de reparații curente la toate camerele de deținere din penitenciar, urma să fie înființată o cameră de deținere cu destinația infirmerie, dotată conform standardelor pe linie medical.

Constatările echipei de vizită: cu ocazia vizitării camerelor de cazare menționate mai sus s-a constatat faptul că, fiecărei persoane private de libertate îi era asigurat pat individual (aspect confirmat și de persoanele private de libertate intervievate). Astfel, în camera E 2.20 existau 24 paturi și 20 deținuți cazați (dintre care, doi deținuți erau

prezentați la instanța judecătorească), în camera E 2.23 se aflau 24 paturi și 23 deținuți cazați iar în camera E 3.36 erau 10 paturi și 9 deținuți cazați (dintre care, un deținut era prezentat la instanța judecătorească).

3. referitor la examinarea posibilității prelungirii programului de distribuire a apei calde, pentru asigurarea unei igiene personale corespunzătoare a persoanelor private de libertate, având în vedere că era furnizată timp de o oră în fiecare zi, în baza unui program stabilit pentru fiecare secție de deținere.

Conform răspunsului unității penitenciare la Recomandarea Avocatului Poporului: în conformitate cu dispozițiile art. 111 alin. 7 din Regulamentul de aplicare a Legii nr. 254/2013 privind executarea pedepselor și a măsurilor privative de libertate dispuse de organele judiciare în cursul procesului penal, aprobat prin Hotărârea de Guvern nr. 157/2016 din 10 martie 2016 “deținuților li se asigură posibilitatea să facă baie, cu apă caldă, de cel puțin două ori pe săptămână”. La nivelul unității s-au făcut eforturi astfel încât să se asigure deținuților posibilitatea să facă baie cu apă caldă, în baza unui program stabilit pentru fiecare secție de deținere, timp de o oră în fiecare zi, cu excepția zilei de duminică. Pentru asigurarea apei calde în toate camerele de deținere, unitatea deține o singură centrală termică, iar capacitatea acesteia precum și debitul apei nu poate asigura concomitent apă caldă la spălătoria penitenciarului și pe toate camerele de deținere în același interval orar.

Constatările echipei de vizită: conform programului de îmbăiere stabilit pentru fiecare secție de deținere pus la dispoziție, fiecărui deținut îi era asigurată o oră/zi apă caldă (exceptând ziua de duminică) pentru activitatea de îmbăiere. Din interviurile cu deținuții s-a constatat că, aceștia erau mulțumiți că puteau face baie cu apă caldă în fiecare zi, cu excepția zilei de duminică, când apa caldă nu era furnizată.

4. referitor la aprovizionarea cu produse alimentare (leguminoase) a căror perioadă de preparare se încadrează în programul de pregătire a hranei necesare persoanelor private de libertate;

Conform răspunsului unității penitenciare la Recomandarea Avocatului Poporului: la achiziția de produse alimentare destinate hrănirii persoanelor private de libertate, prin caietele de sarcini întocmite, s-a avut în vedere respectarea caracteristicilor organoleptice și calitatea acestora. În ceea ce privește produsele alimentare, leguminoase, în speță produsul fasole boabe, acesta provine din recolta aceluiași an și aparține unui

singur soi. Conform specificațiilor tehnice, are un termen de fierbere de 90-120 minute, astfel încât prepararea se încadrează în termenul de pregătire a mâncării.

Constatările echipei de vizită: conform meniului pentru perioada 21-30.05.2018, la momentul efectuării vizitei, respectiv data de 24.05.2018, meniul era următorul: dimineața – ceai, pâine, biscuiți, marmeladă; prânz – ciorbă de fasole cu carne de porc afumată și ghiveci de legume cu carne de porc; seara – varză călită. Din verificarea Registrului privind asistarea persoanelor private la introducerea alimentelor în marmite și a Registrului privind constatările asupra calității hranei, pentru data de 24.05.2018, s-a constatat faptul că nu au fost probleme la cântărirea și introducerea alimentelor în cazane și nici la repartizarea hranei în marmite iar hrana a corespuns din punct de vedere organoleptic, recoltându-se totodată și probe alimentare (aspecte constatate și de membrii echipe de vizită cu ocazia verificării hranei și a frigiderului unde erau păstrate probele alimentare). Din interviurile cu deținuții a rezultat că legumele au fost preparate corespunzător.

5. referitor la folosirea testelor de investigație psihologică și desfășurarea unor programe de consiliere psihologică de grup, pentru evaluarea și consilierea persoanelor private de libertate.

Conform răspunsului unității penitenciare la Recomandarea Avocatului Poporului: în Penitenciarul Mărgineni activitatea de asistență psihologică s-a realizat până în luna august 2016 de către un singur psiholog, ariile prioritare de intervenție vizând evaluarea persoanelor private de libertate (în vederea identificării principalelor riscuri și nevoi psihologice, în scopul orientării intervenției specifice) și includerea în activități și programe de asistență psihologică, în funcție de nevoile identificate. Din datele existente, în semestrul I 2016, activitatea psihologului s-a concretizat în următoarele date: 892 evaluări psihologice, 90 consilieri psihologice, 82 convorbiri individuale de informare-psihologie, 11 programe de asistență psihologică (de grup) destinate nevoilor de intervenție general Program de formare a deținuților de sprijin. În organizarea activității psihologului au constituit priorități: cunoașterea deținuților și evaluarea nevoilor de asistență psihologică, precum și consilierea deținuților cu dificultăți de gestionare a agresivității.

Având în vedere numărul mare de deținuți raportat la numărul de specialiști încadrați, intervenția a fost orientată către acordarea de sprijin calificat de către psiholog în situații de criză și abordarea multidisciplinară a demersului recuperativ. În acest sens,

psihologul a lucrat în echipă cu educatorul secției, care a urmărit includerea într-un număr cât mai mare de activități a persoanelor identificate ca vulnerabile, fapt ce a condus în cele mai multe cazuri la o reducere a riscurilor la care era expusă persoana. De asemenea, pentru diminuarea riscului de suicid în rândul deținuților, la nivelul unității a fost implementat programul de formare a deținuților de sprijin, program care are drept scop diminuarea numărului de comportamente suicidare în rândul persoane custodiate, prin: creșterea numărului de deținuți identificați cu risc de suicid, oferirea de suport emoțional, suplimentar asistenței psihologice realizate de specialiștii din penitenciar pentru deținuții cu risc de suicid.

Din anul 2010, activitatea de evaluare psihologică în unitățile penitenciare se realizează prin aplicarea Screening-ului de evaluare psihologică, care reprezintă standardul minim în domeniul evaluării persoanelor private de libertate custodiate în sistemul penitenciar. Din luna mai 2016, în baza Deciziei directorului general al Administrației Naționale a Penitenciarelor nr. 403 din 13.04.2016, în unitățile penitenciare se pilotează instrumentele standard de evaluare a activității deținuților, care cuprind și evaluarea nevoilor psihologice ale deținuților. În ceea ce privește recomandarea privind creșterea numărului de programe și activități de asistență psihologică, începând cu luna august 2016, au fost încadrați trei specialiști. În acest sens, începând cu trimestrul IV 2016, oferta de programe și activități adresată deținuților va fi actualizată și îmbogățită cu programe de asistență psihologică specifică și generală, cu accent deosebit pe următoarele categorii de persoane: cu dificultăți de gestionare a agresivității, cu risc de suicid și cu antecedente în adicții.

Constatările echipei de vizită: deoarece la nivelul unității penitenciare erau încadrați la momentul efectuării vizitei un număr de trei psihologi, din verificarea documentelor puse la dispoziție s-a constatat că oferta de programe și activități adresată deținuților a fost actualizată și îmbunătățită. Astfel, la nivelul unității penitenciare au fost derulate/se derulează mai multe programe/activități (care vizează categoriile de persoane menționate mai sus) cum ar fi: Programul specific de asistență psihologică pentru dependență și defensă; Programul specific de asistență psihologică destinat persoanelor cu conduită agresivă - Controlul agresivității; Programul - Abilități pentru prevenirea și rezolvarea de conflicte; Programul de dezvoltare a abilităților pentru o viață independentă – Modul de asistență psihologică specifică pentru diminuarea impulsivității; Program pentru schimbarea comportamentului de agresiune sexuală; Proiecte de activități pentru

persoane recidiviste - Alegerile personale îți marchează viața, Să comunicăm eficient, Spune SPORT agresivității; Activități de consiliere psihologică planificată a deținuților, pe secții de deținere.

6. Referitor la efectuarea unor lucrări de zugrăvire la camera E 2.23 și la grupurile sanitare din camerele E 2.16, E 2.23 și E 3.30, unde tavanul și pereții prezentau urme de mucegai precum și înlocuirea ușilor din lemn de la grupul sanitar din camera E 2.16 care erau deteriorate.

Conform răspunsului unității penitenciare la Recomandarea Avocatului Poporului: conducerea penitenciarului a depus eforturi pentru a îmbunătăți condițiile din spațiul de detenție, existând o preocupare serioasă în acest sens pentru a se asigura condiții minime pentru desfășurarea traiului zilnic. În ultimii doi ani au fost făcute investiții în ce privește îmbunătățirea condițiilor de detenție (reabilitare pavilion detenție 2, reabilitare camere de detenție, curți plimbare etc). De la data vizitei, au fost efectuate lucrări de reparații curente la camerele de deținere, inclusiv la camerele E 2.16, E 2.23, E 3.30, unde s-au realizat lucrări de vopsit mobilier, gleturi, hidroizolații, placări cu faianță, turnare pardoseală mozaic, zugrăveli cu lapte de var, reparații instalații sanitare, înlocuire bazin WC, chiuvetă și cădiță duș, conform proceselor verbale de recepție a lucrărilor. De asemenea, au fost înlocuite ușile din lemn de la grupul sanitar cu uși din PVC, la mai multe camere de deținere, inclusiv la camera E 2.16.

Constatările echipei de vizită: camera E 2.23 era zugrăvită recent, pereții fiind curați; accesul în grupul sanitar din camera de cazare E 2.16 se realiza cu ajutorul unei uși noi, din PVC; grupurile sanitare din camerele de cazare E 2.16, E 2.23 și E 3.30 erau zugrăvite iar tavanul și pereții erau curați. Cu privire la posibila apariție a mucegaiului în grupurile sanitare, din discuțiile cu conducerea unității penitenciare a rezultat că, acesta poate fi înlăturat printr-o ventilație suplimentară către exterior, concomitent cu o izolare termică a acoperișului, aspecte care vor fi avute în vedere în perioada următoare.

Față de cele expuse, în temeiul art. 43 alin. (1) din Legea nr. 35/1997 privind organizarea și funcționarea instituției Avocatul Poporului, republicată, cu modificările și completările ulterioare, Avocatul Poporului

RECOMANDĂ

conducerii Penitenciarului Mărgineni

să întreprindă măsurile legale care se impun pentru:

1. continuarea demersurilor în vederea diminuării supraaglomerării în unitatea penitenciară, având în vedere că la momentul efectuării vizitei erau custodiate 594 persoane private de libertate iar capacitatea legală de cazare a Penitenciarului Mărgineni este de 482 locuri, procentul de ocupare fiind de 123%.
2. urgentarea demersurilor în vederea încadrării cu personal medical a posturilor vacante.
3. dotarea aparatului de urgență cu medicamente și materiale sanitare potrivit baremului prevăzut de prevederile legale în vigoare.
4. utilizarea, în măsura posibilă, a prevenirii conflictelor, medierii sau a oricăror alte mecanisme alternative de soluționare a litigiilor pentru a preveni încălcările disciplinare sau pentru a soluționa conflictele.